

Socialutskottets betänkande

1983/84:35

om ekonomiskt stöd till barnfamiljer (prop. 1983/84:100 bil. 7 delvis och prop. 1983/84:150 bil. 2 delvis)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens i budgetpropositionen framlagda förslag om anslag till Allmänna barnbidrag jämte i kompletteringspropositionen framlagt förslag om höjning av det allmänna barnbidraget med 1 500 kr. per år fr. o. m. den 1 januari 1985 m. m. I anslutning här till behandlas motionsyrkanden från samtliga oppositionspartier om alternativa utformningar av det familjeekonomiska stödet.

Moderata samlingspartiet – som går emot barnbidragshöjning – föreslår införande av en skattefri vårdnadsersättning för småbarnsföräldrar och hänvisar vidare till i annat sammanhang framförda förslag om införande av ett grundavdrag om 15 000 kr. per barn vid den kommunala beskattningen med motsvarande bidrag till dem som inte kan tillgodogöra sig avdraget. Partiet föreslår dessutom en temporär höjning av flerbarnstillägg i avvaktan på genomförandet av ändringarna i familjebeskattningen.

Centerpartiet föreslår en höjning av barnbidraget med 600 kr. per år jämte en höjning av flerbarnstillägget – som även föreslås utgå redan fr. o. m. andra barnet – med 400 kr. därutöver, allt från den 1 juli 1984. Vidare föreslår (c) en allmän omläggning av familjestödet enligt vissa närmare angivna riktlinjer, inrymmande bl. a. en skattereduktion för ensamföräldrar och hemmamakar med barn samt en utbyggnad av föräldraförsäkringen (vårdnadsersättning).

Folkpartiet begär också en fortsatt reformering av det familjepolitiska stödet. I avvaktan härpå föreslås en provisorisk reform från den 1 juli 1984, vilken bl. a. innebär att barnbidraget höjs med 300 kr. och att flerbarnstilläggen utöver den automatiska höjningen räknas upp med 25 % av barnbidragets belopp och utgår redan fr. o. m. andra barnet. Partiet hänvisar vidare till i annat sammanhang framfört förslag om skattereduktion om 2 000 kr. per barn.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår att barnbidragen i framtiden anknyts till basbeloppet. (Vpk), som i övrigt stöder propositionens förslag om barnbidragshöjning, föreslår vidare att barnbidrag skall utgå med 3 800 kr. redan från den 1 juli 1984.

Utskottet tillstyrker propositionernas förslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden. Samtliga oppositionspartier reserverar sig till förmån för egna förslag.

Utskottet behandlar vidare i kompletteringspropositionen väckta frågor om vissa andra ändringar i lagen om allmänna barnbidrag, lagen om

bidragsförskott m. m. Socialministern aviserar senare förslag till riksdagen i dessa frågor. Utskottet anser att riksdagsbehandlingen av de kommande förslagen om lagändring inte bör föregripas. Utskottet, som i allt väsentligt ställer sig bakom förslagen, föreslår därför att propositionen i denna del inte skall föranleda något ställningstagande från riksdagens sida. Beträffande reglerna för barnbidrag vid längre utlandsvistelse föreslår dock utskottet ett tillkännagivande från riksdagens sida om att regeringen vid sina fortsatta överväganden bör pröva och ta hänsyn till vad som anförts i motioner från (m) och (fp).

Utskottet tillstyrker vidare propositionens förslag om ett tillfälligt anordningsbidrag för daghem och fritidshem. Häremot reserverar sig (m) och (c).

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1983/84:100 bil. 7

Regeringen har under punkt C. 1 (s. 43–44) föreslagit riksdagen att till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 5 710 000 000 kr.

Proposition 1983/84:150 bil. 2

Regeringen har – såvitt propositionen hänvisats till socialutskottet (mom. 1, 3 och 5–10 i hemställan) – föreslagit riksdagen

dels att anta inom socialdepartementet upprättat förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

dels att utöver vad som föreslagits i proposition 1983/84:100 bil. 7 under femte huvudtiteln anvisa

3. till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 ytterligare förslagsanslag av 1 280 000 000 kr.,

5. till *Bidragsförskott* för budgetåret 1984/85 ytterligare förslagsanslag av 25 000 000 kr.,

6. till *Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem* för budgetåret 1984/85 ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

dels att godkänna vad socialministern anført om

7. fortsatt bidrag till studerande ungdomar, när den nuvarande rätten till bidragsförskott upphör vid 18 års ålder,

8. stöd motsvarande bidragsförskott till ensamstående adoptivföräldrar,

9. barnbidrag vid utlandsvistelse,

10. månadsvis utbetalning av barnbidrag.

Regeringens förslag till ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag fogas till betänkandet som *bilaga*.

Motioner som väckts under allmänna motionstiden 1984

I motion 1983/84:1616 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en parlamentarisk utredning med uppgift att förbereda en omläggning av barn- och familjestödet i enlighet med de riktlinjer som angetts i motionen.

I motion 1983/84:1638 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar anta följande

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag *med belopp per år motsvarande 25 procent av gällande basbelopp* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag – – – i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

2. att riksdagen fattar principbeslut om följande plan för höjning av barnbidragen så att dessa fr. o. m. den 1 juli 1984 uppgår till 20 %, den 1 januari 1985 till 21 %, den 1 januari 1986 till 22 %, den 1 januari 1987 till 23 %, den 1 januari 1988 till 24 % samt fr. o. m. den 1 januari 1989 till 25 % av basbeloppet,

3. att riksdagen beslutar att under bilaga 7, C 1 Allmänna barnbidrag, på statsbudgeten 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 1 190 000 000 kr. utöver regeringens förslag.

I motion 1983/84:2078 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1–3),

1. att riksdagen beslutar att allmänna barnbidrag fr. o. m. 1 juli 1984 skall utgå med 3 600 kr. per barn och år,

2. att riksdagen beslutar att tillägg till allmänna barnbidraget fr. o. m. 1 juli 1984 skall utgå med 25 % för andra barnet, 75 % för tredje och 125 % för fjärde och följande barn av allmänna barnbidraget,

3. att riksdagen hos regeringen begär om fortsatt reformering av det ekonomiska stödet till barnfamiljen enligt i motionen angivna riktlinjer.

Yrkande 4 i motionen har behandlats i betänkande SoU 1983/84:18.

I motion 1983/84:2109 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1),

1. att riksdagen beslutar att barnbidraget höjs med 600 kr./år och flerbarnsstödet med 400 kr./år fr. o. m. andra barnet i enlighet med vad som anförts samt att riksdagen till *Allmänna barnbidrag* anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 1 250 milj. kr. förhöjt förslagsanslag om 6 960 000 000 kr.

Yrkandena 2 och 3 i motionen har behandlats i betänkande SoU 1983/84:18.

I motion 1983/84:2445 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1),

1. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om vårdnadser-sättning till småbarnsföräldrar utformat och finansierat i enlighet med vad i motionen anförts och med ikraftträdande den 1 januari 1985.

Yrkande 2 i motionen har behandlats i betänkande SoU 1983/84:18.

Motioner som väckts med anledning av proposition 1983/84:150

I motion 1983/84:2931 av Siri Häggmark (m) och Anita Bråkenhielm (m) hemställs att riksdagen avslår proposition 1983/84:150 bil. 2 punkt 9 om barnbidrag vid utlandsvistelse.

I motion 1983/84:2932 av Allan Åkerlind (m) hemställs att riksdagen beslutar att avslå förslaget i proposition 1983/84:150 att införa ett stöd motsvarande bidragsförskott till ensamstående adoptivföräldrar.

I motion 1983/84:2937 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) och Elver Jonsson (fp) hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar att nuvarande praxis för retroaktiv utbetalning av barnbidrag vid längre utlandsvistelse skall bibehållas, innebärande att utlandsvistelsen kan vara längst tre år.

I motion 1983/84:2941 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 12–14),

12. att riksdagen beslutar höja barnbidraget fr. o. m. 1 juli 1984 med 600 kr./år för det första barnet,

13. att riksdagen beslutar höja barnbidraget fr. o. m. 1 juli 1984 med 1 000 kr./år för andra barnet och därefter följande barn,

14. att riksdagen beslutar avslå förslaget om Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem.

I motion 1983/84:2949 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen avslår proposition 1983/84:150, bilaga 2, vad avser punkterna 1, 6 och 9,

2. att riksdagen till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisar ytterligare förslagsanslag av 190 000 000 kr.,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

motionen anförts om den långsiktiga inriktningen av familjepolitiken,

4. att riksdagen beslutar höja det s. k. flerbarnstillägget från den 1 juli 1984 med 750 kr. per år för tredje barnet och 1 500 kr. per år för fjärde och följande barn,

5. att riksdagen beslutar ändra reglerna för flerbarnstilläggen för kalenderåren 1986 och 1987 enligt vad som i motionen anförts,

6. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om vårdnadser-sättning till småbarnsföräldrar utformat och finansierat i enlighet med vad som anförts i motionen och med ikraftträdande den 1 januari 1985,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen med samma statsbidragsrätt för enskilda förskolor som för kommunala och som även i övrigt uppfyller i motionen anförda krav.

I motion 1983/84:2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 10, 11, 13, 14, 15 delvis och 16),

10. att riksdagen beslutar att allmänna barnbidrag fr. o. m. 1 juli 1984 skall utgå med 3 600 kr. per barn och år,

11. att riksdagen beslutar att tillägg till allmänna barnbidraget fr. o. m. 1 juli 1984 skall utgå med 25 % för andra barnet, 75 % för tredje och 125 % för fjärde och följande barn av allmänna barnbidraget,

13. att riksdagen till Bidragsförskott för budgetåret 1984/85 beslutar anvisa ytterligare 3 milj. kr.,

14. att riksdagen godkänner vad i motionen anförts om bibehållet barnbidrag vid längre utlandsvistelse,

15. att riksdagen avslår yrkandena 1, 3, 5, 7 och 9 i bilaga 2 (socialdepartementet) till proposition 1983/84:150,

16. att riksdagen uttalar att det tillfälliga bidraget till anordnande av daghem och fritidshem ej begränsas till kommunala anläggningar utan utgår för alla typer av daghem och fritidshem samt likformigt i hela landet.

I motion 1983/84:2957 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 4),

4. att riksdagen med godkännande av regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag godkänner vad som i motionen anförts om att allmänt barnbidrag bör utgå med 3 800 kr. om året under tiden den 1 juli–31 december 1984.

Utskottet

Allmän bakgrund

Vid årsskiftet 1983/84 fanns det i Sverige knäppt 1,9 miljoner personer under 18 år, varav ca 664 000 var under 7 år och ca 1 230 000 i åldrarna 7–17 år.

Familjeekonomiska kommittén (varom mera nedan) redovisar i sitt betänkande Barn kostar (SOU 1983:14) att ungefär vart fjärde hushåll i

Sverige är en barnfamilj. Enbarnsfamiljen är vanligast (44,7 %), tätt följd av tvåbarnsfamiljen (41,4 %). Tre barn hade 11,5 %. Bara 2,3 % av familjerna hade fyra barn eller fler. Under 1970-talet ökade endast antalet familjer med två barn medan antalet familjer i övriga storlekar minskade.

Vid årsskiftet 1981/82 var sju av tio föräldrar gifta mot åtta av tio i början av 1970-talet. Andelen ogifta, fränskilda etc. har således ökat kraftigt. Den näst största civilståndgruppen var ogifta kvinnor med barn (15 % av barnfamiljerna) och fränskilda kvinnor med barn (9 % av barnfamiljerna). Ensamstående fäder uppgick totalt till 3 %.

Ensamstående föräldrar har färre barn än gifta. De flesta (62 %) hade bara ett barn. Fler än två barn hade bara 7 %. (Motsvarande siffror för gifta var 37 resp. 16 %.)

En stor del av de ensamstående föräldrarna sammanlever i realiteten med den andra föräldern eller med någon annan av motsatt kön. Uppskattningsvis skulle – enligt familjeekonomiska kommittén – knappt en femtedel av barnfamiljerna bestå av *ensamboende* föräldrar.

Förekomsten av barn har stor betydelse för ett hushålls ekonomi. Redan det första barnet sänker enligt kommittén det disponibla överskottet med 30–40 %.

Kommittén har med hjälp av olika typhushåll belyst hur förändringar i reallöner, barnbidrag, bostadsbidrag och bidragsförskott påverkat den disponibla inkomsten mellan åren 1979 och 1982. Alla typhushåll har drabbats av försämringar. De förändringar som gjorts i bostadsbidragen och införandet av flerbarnstillägg har gjort att familjer med flera barn har drabbats av försämringar i mindre omfattning än familjer med få barn. Familjer med få barn har i vissa fall fått stora försämringar. Familjer med få barn har emellertid i regel ett större disponibelt överskott än flerbarnsfamiljer.

Orsakerna till svag ekonomi har i regel med någon av följande faktorer att göra (var för sig eller i kombination):

- låg inkomst, vilket kan bero på låg förvärvsintensitet och/eller låg lön
- en vuxen i hushållet
- många barn.

Flerbarnsfamiljer samt ensamboende med barn har allmänt sett en svagare ekonomisk situation, vilket bl. a. avspeglar sig i beroende av socialbidrag och bostadsbidrag.

Barnbidraget anses i familjer med ett eller två barn täcka drygt 40 % av kostnaderna under första levnadsåret och drygt 20 % av kostnaderna för en tonåring. I genomsnitt täcker barnbidraget ca 25 % av kostnaderna för barn under 16 år. Den andelen har minskat sedan 1980 för familjer med ett eller två barn. I familjer med minst tre barn täcker barnbidraget tillsammans med flerbarnstillägget en större andel av barnkostnaderna och har där i stort sett behållit sitt reala värde.

Familjeekonomiska kommittén (S 1979:06) har som ovan nämnts lagt fram

sitt betänkande Barn kostar (SOU 1983:14), vilket huvudsakligen består av en kartläggning av barnfamiljernas ekonomiska situation och en analys av hur skatte- och bidragssystemet verkar i olika familjetyper. Kommittén redovisar också vissa överväganden om reformer men lämnar endast några få direkta förslag. En utförlig sammanfattning återfinns i början av betänkandet, vartill hänvisas.

Ensamförälderkommittén (S 1977:16) har lagt fram sitt huvudbetänkande Ensamföräldrarna och deras barn (SOU 1983:51), vari framläggs vissa förslag rörande stödet till ensamföräldrarna. Förslagen har tre viktiga utgångspunkter, nämligen a) hälftenansvar för förälders underhållsskyldighet, i stället för nuvarande fördelning med hänsyn till ekonomisk förmåga och solidariskt ansvar, b) samordning av frågor om underhållsbidrag och bidragsförskott hos försäkringskassan som beslutande myndighet, c) omfördelning från skatteförmåner till riktade bidrag. En sammanfattning av förslagen finns i början av betänkandet.

Vidare bör här nämnas en rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (Ds Fi 1983:6) *Enhetligt barnstöd?* – några variationer på statligt ekonomiskt stöd till barnfamiljerna. I rapporten belyses fördelningseffekter för barnbidrag, livsmedelssubventioner och statliga bostadsbidrag samt hur ett enhetligt statligt barnstöd med olika utformningar skulle påverka inkomstfördelningen. Tre olika alternativ belyses, nämligen, a) ett enhetligt obeskattat och inte behovsprövat bidrag, b) ett enhetligt obeskattat men behovsprövat bidrag, och c) ett enhetligt beskattat bidrag.

Fortsatt familjepolitiskt reformarbete

I betänkande SoU 1982/83:12 aktualiserade utskottet frågan om en samlad översyn av familjepolitiken. Utskottet anförde därvid bl. a. följande (s. 5–6).

Barnfamiljernas ekonomiska situation har blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Detta har självklart hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. De barnfamiljer som lever på en enda förvärvsinkomst har samtidigt fått det allt svårare att förstärka familjeinkomsten på grund av bristen på arbetstillfällen och barnomsorgsplatser.

Samhällets stöd till barnfamiljerna, liksom pågående utredningar, ger en splittrad bild. Det är därför svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m. m.

Det höjda barnbidraget enligt propositionens förslag ger viss kompensation för ökade levnadskostnader. Det ökade flerbarnsstödet är dessutom ett försök att på ett enkelt och snabbt sätt få en viss fördelningsspolitisk inriktning på familjestödet till större familjer. Det är dock enligt utskottets mening inte tillfredsställande att bara ta hänsyn till barnantalet. Enförälderfamiljerna lämnas t. ex. utanför, och dessutom tar stödet inte hänsyn till familjens inkomst.

För det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken krävs därför en

helhetssyn. Olika åtgärder bör samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer och mellan barnfamiljer å ena sidan och andra i samhället å andra sidan, t. ex. familjer utan barn där båda förvärvsarbetar.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att regeringen genom tillsättande av en beredning eller på annat lämpligt sätt nu bör låta göra en samlad översyn av familjepolitiken. De undersökningar som gjorts av familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén bör kunna bilda utgångspunkt för beredningens överväganden. Vad utskottet nu anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Senare under samma riksmöte anförde utskottet med anledning av motioner om inriktningen av översynen följande (SoU 1982/83:25 s. 9).

Familjepolitiken och den fortsatta inriktningen av samhällets stöd till barnfamiljerna är en central politisk fråga. Som utskottet tidigare framhållit har barnfamiljernas situation blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner och stigande priser och hyror. Det gäller särskilt familjer med låga inkomster och flera barn. Åtgärder för att göra det familjepolitiska stödet mera rättvist och effektivt måste därför ha mycket hög prioritet. Med anledning av riksdagens begäran i höstas om en samlad översyn av familjepolitiken aviserar emellertid socialministern att en särskild arbetsgrupp skall tillsättas för att göra en samlad bearbetning av det utredningsmaterial som inom kort kommer att finnas tillgängligt. Enligt utskottets mening tillgodoser arbetsgruppens översyn de i flera motioner framförda önskemålen om en övergripande granskning av det familjepolitiska stödet. Utskottet anser vidare att man kan utgå från att arbetsgruppen tar del av allt material som kan belysa barnfamiljernas totala situation och frågan om hur familjepolitiken bör utformas i framtiden.

I övrigt bör arbetsgruppen enligt utskottets mening inte vara bunden av några i förväg gjorda uttalanden från riksdagens sida. Utskottet är sålunda inte berett att tillstyrka några motionsförslag som innebär att riksdagen nu skall uttala sig om den principiella inriktningen av familjepolitiken eller om hur översynsarbetet bör bedrivas.

I årets budgetproposition anförde socialministern (bil. 7 s. 43) att han tillsatt en familjeekonomisk beredningsgrupp med representanter för statsrådsberedningen samt för social-, finans-, jordbruks-, utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen. Beredningsgruppen som började sitt arbete under våren 1983 skall väga samman de förslag som olika kommittéer har lagt fram inom familjepolitikens område.

Flera under den allmänna motionstiden väckta motioner tar upp det fortsatta utredningsarbetet på familjepolitikens område.

Imotion 1983/84:1616 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) begärs en parlamentarisk utredning med uppgift att förbereda en omläggning av barn- och familjestödet i enlighet med i motionen angivna riktlinjer. I motionen anförts bl. a. att de sammantagna kostnaderna för välfärdssystemet har blivit så höga att taket är nått och genombrutet. En allt större del av transfereringarna finansieras med lån, varigenom man skjuter över kostnaderna på kommande generationer. Samtidigt har inte alltid fördelningseffekterna blivit de som avsetts. Det

har visat sig att redan resursstarka grupper fått merparten. Motionärerna vill nu ha en omfattande och förutsättningslös granskning och reformering av hela transfereringssystemet, inbegripet skattesystemet.

Här kan vidare erinras om vad som anförs i den med anledning av kompletteringspropositionen väckta *motionen 1983/84:2941 av Karin Söder m. fl. (c)*, ehuru det i denna motion inte framställs något yrkande som är direkt hänförligt till frågan om det fortsatta beredningsarbetet på familjepolitikens område. Motionärerna anför bl. a. att i det totala familjepolitiska stödet måste ingå bl. a. barnbidrag och flerbarnstillägg, vårdnadsersättning, skattereduktion för familjer med endast en inkomst, rimliga regler för skattereduktion vid existensminimum m. m. (jfr vidare s. 14). Motionärernas förslag om höjda barnbidrag och flerbarnstillägg behandlas i det följande.

I *motion 1983/84:2078 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* yrkas att riksdagen skall begära fortsatt reformering av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna enligt i motionen angivna riktlinjer (*yrkande 3*). I motionen görs bl. a. en genomgång av dagens olika stödformer och påpekas olika problem som är förenade med de olika varianterna. Enligt motionärerna är det nödvändigt med en reformering av samhällets familjepolitik. En större omläggning av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna är emellertid komplicerat. I syfte att snarast åstadkomma en rejäl förbättring för främst flerbarnsfamiljerna föreslår motionärerna en provisorisk reform som riksdagen omedelbart kan besluta om. Därefter får arbetet fortsätta i syfte att uppnå ett rättvist och enklare ekonomiskt stöd till barnfamiljerna. I det sammanhanget bör enligt motionärerna frågan om särskilt småbarnstillägg/vårdnadsbidrag och utbyggd föräldraförsäkring prövas. De mål och principer för reformering av det familjepolitiska stödet som anges i motionen är följande:

- barnens bästa skall vara styrande för samhällets stöd,
- familjen är basen för barnens uppfostran,
- familjepolitiken skall syfta till att ge barnen en trygg uppväxt, öka valfriheten och främja jämställdheten,
- ökad rättvisa bör eftersträvas mellan familjer som disponerar daghemsp plats och övriga barnfamiljer.

Den provisoriska reform som föreslås innefattar en höjning av barnbidrag och flerbarnstillägg samt införande av en särskild skattereduktion om 2 000 kr. per barn (se vidare s. 15).

I den med anledning av kompletteringspropositionen väckta *motion 1983/84:2956 (fp)* av samma motionärer framställs inga yrkanden angående det fortsatta reformarbetet på familjepolitikens område utan hänvisas till de tidigare förslagen. Man kritiserar emellertid inriktningen av regeringens i kompletteringspropositionen framlagda förslag, där de väsentligaste inslagen enligt motionärerna är en höjning av skattetrycket för att finansiera en barnbidragshöjning och en förstärkning av marginaleffekterna så att fattigdomsfällan slår till mot ännu fler.

I motion 1983/84:2445 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) yrkas att riksdagen skall begära skyndsamt förslag om vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar fr. o. m. år 1985, utformat och finansierat i enlighet med motionen (*yrkande 1*). I motionen presenteras också partiets allmänna syn på det familjepolitiska stödet. Motionärerna kritiserar bl. a. familjebeskattningen, som man anser tar alltför liten hänsyn till försörjningsbördan. Det gäller särskilt för familjer med många barn. Motionärerna ger vidare exempel på att det inte går att lösa problem av detta slag genom olika former av behovsprövade avdrag och bidrag. En inkomstökning äts helt upp av bortfallande bidrag och avdrag. Motionärerna anför att familjepolitiken måste utformas så att den tillgodoser skilda familjers önskemål och behov. Familjerna skall kunna välja den livsform, arbetsfördelning och barnomsorg som passar bäst. – I motionen förordas vidare införande av ett grundavdrag upp till 15 000 kr. per barn vid den kommunala beskattningen. Finansiering av detta föreslås ske huvudsakligen genom omfördelning av nuvarande kommunala grundavdrag. Vidare föreslås att utgifter för nödvändig barntillsyn skall vara avdragsgilla som en kostnad för inkomstens förvärvande. Motionärerna anför att det långsiktiga målet bör vara att de barnfamiljer som betalar skatt inte skall behöva uppbära inkomstprövade bidrag och att de barnfamiljer som behöver sådana bidrag inte skall behöva betala skatt. Vidare föreslår motionärerna en skattefri vårdnadsersättning för barn mellan ett och tre år med 6 000 kr. per år och barn. Motionärerna menar att kommunerna bör höja sina avgifter för barnomsorg i motsvarande mån för dessa familjer. I första hand bör därför 440 milj. kr. av kostnaden för vårdnadsersättningen räknas av från anslaget till barnomsorgen. Den ytterligare kostnaden – 700 milj. kr. – bör enligt motionärerna också finansieras inom ramen för det statliga stödet till barnomsorgen.

I motion 1983/84:2949 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) upprepas ovan behandlade förslag. Motionärerna begär att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts dels om den långsiktiga inriktningen av familjepolitiken (*yrkande 3*), dels om skyndsamt förslag om vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar (*yrkande 6*). Motionärerna kritiserar regeringens i kompletteringspropositionen framlagda förslag om ökade barn- och bostadsbidrag. Detta finansieras genom höjda skatter – borttagande av förvärvsavdraget m. m. – och leder enligt motionärerna till ökad rundgång. Allmänt uttalar motionärerna att familjepolitiken skall utformas så att den inte styr familjernas val av arbetsfördelning eller barnomsorg. Familjerna skall kunna leva på sina inkomster genom att inkomstbeskattningen utformas så att hänsyn tas till försörjningsbördan. Behovet av inkomstprövade bidrag bör enligt motionärerna begränsas så långt möjligt. Vidare bör det offentliga stödet till olika barnomsorgsformer utformas så neutralt som möjligt. Vård och fostran av egna barn är lika värdefullt som förvärvsarbete, anför det i motionen.

Utskottet har som ovan nämnts hösten 1982 begärt en samlad översyn av familjepolitiken med utgångspunkt i de undersökningar som gjorts av familjeekonomiska kommittén och ensamförälderkommittén. Denna begäran från riksdagens sida föranledde regeringen att tillkalla den beredningsgrupp med representanter för olika berörda departement vars överväganden ligger till grund för det förslag om barnbidragshöjning m. m. som framläggs i kompletteringspropositionen. Utskottet har under hand fått bekräftat att det inledda översynsarbetet på familjepolitikens område kommer att fortsätta med nu mera långsiktig inriktning. Även familjebeskattningen kommer att uppmärksammas i det fortsatta arbetet. Utskottet vill i det sammanhanget erinra om sitt uttalande (i SoU 1982/83:25) att man kan utgå från att arbetsgruppen tar del av allt material som kan belysa barnfamiljernas totala situation och frågan om hur familjepolitiken bör utformas i framtiden.

Utskottet har i dessa frågor samma inställning som tidigare. Den samlade översyn av familjepolitiken som riksdagen har begärt har inletts. Om denna skall bli meningsfull krävs att arbetet kan bedrivas förutsättningslöst och med öppenhet för nya lösningar eller kombinationer av lösningar. Som utskottet tidigare framhållit bör arbetet därför inte styras genom i förväg gjorda uttalanden från riksdagens sida. Utskottet avstyrker sålunda samtliga motionsyrkanden som syftar till riksdagsuttalanden om viss inriktning av den framtida familjepolitiken eller begäran om förslag av visst angivet innehåll e. d. Detta innebär att utskottet avstyrker motionerna 1983/84:1616 (c), 1983/84:2078 (fp) yrkande 3, 1983/84:2445 (m) yrkande 1 och 1983/84:2949 (m) yrkande 3.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda även yrkande 6 i motion 1983/84:2949 (m) angående vårdnadsersättning.

Barnbidrag och flerbarnstillägg

Allmänna barnbidrag utgår fr. o. m. den 1 januari 1983 med 3 300 kr. per år och barn under 16 års ålder. Från samma datum utgår därutöver ett flerbarnstillägg med ett halvt barnbidrag per år till familjer med tre barn och med ytterligare ett barnbidrag för varje ytterligare barn. Fr. o. m. den 1 juli 1983 får även 16–19-åringar som studerar medräknas vid bedömningen av rätt till flerbarnstillägg.

I *årets budgetproposition* föreslog regeringen ett i princip oförändrat anslag till allmänna barnbidrag om 5 710 milj. kr. Detta byggde på nuvarande barnbidrag 3 300 kr. per år och barn. Socialministern hänvisade till den tidigare nämnda familjeekonomiska beredningsgruppen med representanter för samtliga berörda departement och föreslog därför inte någon höjning av beloppen för det allmänna barnbidraget (inkl. flerbarnstillägget).

I *kompletteringspropositionen* (prop. 1983/84:150) har regeringen härefter föreslagit en barnbidragshöjning av 1 500 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 januari 1985. I enlighet härmed föreslås ändringar i lagen om allmänna barnbidrag samt ett med 1 280 milj. kr. ökat anslag till allmänna barnbidrag

(avser alltså ett halvt budgetår). Socialministern anför bl. a. (bil. 2 s. 2) att många barnfamiljer genom den ekonomiska utvecklingen fått en ansträngd ekonomisk situation. Reallöneminskningar har drabbat barnfamiljerna hårdare än familjer utan barn eftersom barnfamiljerna har en större försörjningsbörda. Det familjeekonomiska stödet och de skatteförmåner som finns för barnfamiljer har inte kunnat motverka denna utveckling. Tvärtom har det ekonomiska familjestödet kraftigt urholkats sedan mitten av 1970-talet. Mellan åren 1975 och 1983 har det familjestöd som utgår till en familj med en genomsnittlig industriarbetarlön och en hemarbetande förälder minskat med ca 30 % om det finns ett barn och med närmare 20 % om det finns två barn. Genom införandet av flerbarnstilläggen har köpkraften dock någorlunda kunnat bibehållas eller t. o. m. förbättras för familjer med tre eller flera barn.

Mot den angivna bakgrunden föreslår socialministern en reform i syfte att väsentligt förbättra stödet till barnfamiljerna. Detta bör enligt socialministern ske genom en höjning av det allmänna barnbidraget inkl. flerbarnstillägget med 1 500 kr. per barn och år. Det nya barnbidragsbeloppet föreslås sålunda bestämmas till 4 800 kr. fr. o. m. den 1 januari 1985. Vidare förordas en motsvarande höjning av studiebidraget, en höjning av garantinivån i föräldraförsäkringen samt förbättringar av bostadsbidraget dels genom höjning av hyres- och inkomstgränser, dels genom höjning av åldersgränser för statligt bostadsbidrag i syfte att ge ökat stöd till familjer med studerande ungdomar i åldern 16–19 år. Dessa förslag behandlas av socialförsäkrings- resp. bostadsutskottet. Socialministern aviserar vidare förslag om vissa andra ändringar i lagen om allmänna barnbidrag, i lagen om bidragsförskott m. m. Dessa frågor behandlas i senare avsnitt i betänkandet.

När det gäller skälen för regeringens nu framlagda förslag om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljerna anför socialministern följande (bil. 2 s. 3–4).

Vid bedömningen av i vilken form det ökade stödet till barnfamiljerna bör fördelas har i debatten ökade bidrag ställts mot förändrade och ökade avdrag vid beskattning. De skatteavdrag som tidigare fanns var avdrag från den samlade inkomsten. När barnbidraget år 1948 ersatte de tidigare barnavdragen var det för att ge ett stöd lika för alla barn, till skillnad från avdragssystemets effekter som gav mera till familjer med höga inkomster.

De skatteavdrag som nu diskuterats är i allmänhet så utformade att de är lika för varje barn. Till sina effekter blir avdragen därmed mycket lika det vanliga barnbidraget. Fortfarande skulle dock studerande och andra som saknar eller har låg förvärvsinkomst ställas utanför en sådan stödform.

De skäl som har fått mig att nu föreslå ett ökat stöd till barnfamiljerna genom bl. a. kraftigt förbättrade barnbidrag och inte genom införande av skatteavdrag är följande:

Det svenska skattesystemet är sedan år 1971 i princip utformat som en beskattning av individen. En skattereduktion per barn eller andra jämförbara åtgärder innebär helt nya regelsystem och därmed helt nya behov av administrativa resurser.

Skattesystemet måste löpande tillföras uppgifter om antalet barn i hushållen och dessa uppgifter måste kontrolleras. Preliminärskatteuttaget måste anpassas individuellt efter antalet barn. Med den mycket stora volym skattesystemet har blir även enkla uppgifter dyrbara att administrera. Jag vill dessutom erinra om att skatteförenklingskommittén haft i uppdrag att lägga fram förslag om förenklingar i skattesystemet. Ett betänkande har nyligen lämnats (SOU 1984:21). Enligt min mening bör inte några åtgärder nu vidtas som skulle leda till att man försvårar möjligheterna att göra skattesystemet enklare.

Till detta bör läggas att det hänsynstagande till mångbarnsfamiljernas situation som flerbarnstilläggen innebär är svårt att inordna i skattesystemet.

Det är heller inte klarlagt hur familjer utan förvärvsinkomster eller med låga inkomster och därmed låga skatter skulle behandlas om ett ökat familjeekonomiskt stöd skulle ges inom skattesystemet. Det gäller föräldrar som är studerande eller beroende av socialbidrag. Det gäller också hemarbete som samboende som inte har någon skatterättslig koppling till den andre samboenden. Slutligen berörs också ett antal egna företagare.

Om man skulle vilja ge dessa barnfamiljer motsvarande förmåner finge man bygga upp ett kompletterande bidragssystem. Detta skulle dock kräva en stor administration i förhållande till de bidrag som skulle komma att betalas ut.

I nuvarande situation blir enligt min mening skälen sammantaget mycket starka för att höja barnbidragen i stället för att införa en skattereduktion eller liknande.

Frågan om höjning av det allmänna barnbidraget och/eller flerbarnstillägget tas upp i motioner från alla partier.

En första fråga gäller om barnbidraget skall knytas till basbeloppet och höjas i takt med detta – dvs. indexregleras – eller om det liksom tidigare skall bestämmas till ett visst belopp i kronor.

I *motion 1983/84:1638 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att riksdagen skall fatta beslut om att höja barnbidraget till 20 % av basbeloppet från den 1 juli 1984, till 21 % från den 1 januari 1985 och därefter med en procents höjning varje år så att barnbidraget den 1 januari 1989 uppgår till 25 % (*yrkandena 1 och 2*). 20 % av nu gällande basbelopp är 4 060 kr. 25 % är 5 075 kr. I motionen anförts bl. a. att barnfamiljerna får sin kompensation genom höjda barnbidrag långt efter det att levnadskostnaderna har ökat. Det rimliga vore därför enligt motionärerna värdebeständiga barnbidrag.

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om indexreglering av det allmänna barnbidraget. I betänkande SoU 1975/76:36 hänvisade utskottet bl. a. till att de inkomstprövade bostadstilläggen inte var värdesäkrade. Detta skulle innebära en prioritering av barnbidragen som automatiskt skulle minska utrymmet för förskjutningar av stödet till förmån för barnfamiljer med lägre inkomster. I betänkande SoU 1978/79:21 tillade utskottet – som samtidigt tillstyrkte en höjning av barnbidraget – att den särskilda höjningen var större än vad ett system med indexreglering skulle ha gett till resultat.

Utskottet är inte heller nu berett att tillstyrka en indexreglering av

barnbidraget, vilket skulle minska möjligheterna till en förutsättningslös prövning av på vilket sätt stödet till barnfamiljerna bör utformas för att nå de mest behövande. Motion 1983/84:1638 (vpk) avstyrks därför såvitt nu är i fråga (yrkande 1 och 2).

Höjning enbart av barnbidraget föreslås i den med anledning av kompletteringspropositionen väckta *motion 1983/84:2957 (vpk)* av samma motionärer. I motionen tillstyrks propositionens förslag om höjning av det allmänna barnbidraget med 1 500 kr. per år fr. o. m. den 1 januari 1985. Motionärerna yrkar emellertid därutöver (*yrkande 4*) att barnbidraget höjs till 3 800 kr. per år redan den 1 juli 1984. I motionsmotiveringen redovisar motionärerna vidare vissa invändningar mot den utveckling som skett beträffande flerbarnstilläggen, varom mera i det följande.

Höjning av barnbidraget i förening med en särskild höjning av flerbarnstillägget yrkas i motioner från (c) och (fp). Båda dessa partier föreslår dessutom att flerbarnsstöd skall utgå redan fr. o. m. andra barnet och inte såsom nu först fr. o. m. tredje barnet.

I *motion 1983/84:2109 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)* yrkas att barnbidraget skall höjas med 600 kr. per år och flerbarnstillägget med 400 kr. per år och barn och utgå redan fr. o. m. andra barnet – alltså utöver den höjning av flerbarnstillägg som sker automatiskt genom kopplingen till barnbidraget – samt en häremot svarande höjning av anslaget (*yrkande 1*). I motionen anförts bl. a. att barnfamiljerna är den ekonomiskt hårdast trängda gruppen i Sverige i dag och den mest utsatta gruppen barnfamiljer är flerbarnsfamiljerna med endast en inkomst. Barnbidraget utgör stommen i det familjeekonomiska stödet och den successiva utbyggnaden därav bör fullföljas. Genom flerbarnstillägget täcker barnbidraget en större del av barnkostnaderna i flerbarnsfamiljerna än i familjer med få barn. Motionärerna anser detta positivt och vill samtidigt sänka den undre gränsen för flerbarnsstöd till andra barnet. Vidare förespråkas i motionen bl. a. en beskattad vårdnadsersättning i form av utbyggnad av föräldraförsäkringen med ytterligare 6 månader, dvs. tills barnet blir 18 månader. I förlängningen vill partiet bygga ut vårdnadsersättningen tills barnet blir 3 år. Motionärerna förordar även en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäkringen samt en höjning av skattereduktionen för ensamförälder och för hemmake med barn från f. n. 1 800 kr. per år till 4 000 kr. per år.

Samma förslag – höjning av barnbidraget med 600 kr. per år jämte höjning av flerbarnstillägget med 400 kr. per år räknat fr. o. m. andra barnet – framförs även i den med anledning av kompletteringspropositionen väckta *motionen 1983/84:2941 av Karin Söder m. fl. (c)* (*yrkandena 12 resp. 13*). I motionen anförts bl. a. att det är angeläget att redan barnfamiljer med mer än ett barn får del av det utökade flerbarnsstödet och inte bara som nu familjer med tre eller flera barn. Motionärerna vill vidare ha ekonomiska förstärkningsinsatser för barnfamiljerna från första möjliga tidpunkt, dvs. fr. o. m. den 1 juli 1984. Det finns enligt motionärerna inga godtagbara skäl för att

som regeringen föreslagit avvakta till årsskiftet 1984/85.

1 motion 1983/84:2078 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas att barnbidragen skall höjas med 300 kr. per år och att flerbarnstilläggen skall räknas upp på resp. nivå med i princip 25 % av barnbidragsbeloppet samt utgå redan fr. o. m. andra barnet (*yrkandena 1 och 2*). Förslagen är en del av den provisoriska reform som partiet föreslår i avvaktan på en större omläggning av det familjepolitiska stödet. Motionärerna anför bl. a. att skillnaderna i konsumtionsstandard mellan familjer med resp. utan barn bör utjämnas. Då utgör barnbidragen ett lämpligt instrument. Det är flerbarnsfamiljerna som har det svårast att få ekonomin att gå ihop. Av fördelningspolitiska skäl är det enligt motionärerna därför nödvändigt att förbättra flerbarnsfamiljernas situation i första hand. Som tidigare nämnts föreslås i samma motion också en skattereduktion om 2 000 kr. per barn som är tänkt att ersätta förvärvsavdrag och skattereduktion för inkomsttagare med barn, såväl gifta som ensamförräldrar.

I den med anledning av kompletteringspropositionen väckta *motionen 1983/84:2956 (fp)* av samma motionärer upprepas samma krav (*yrkandena 10 och 15 delvis*). Motionärerna tar bl. a. upp de diskussioner som förts inom riksdagens social- och skatteutskott under våren och orsakerna till att någon överenskommelse inte kunde nås om åtgärder som skulle innebära en omedelbar förbättring för barnfamiljerna. Motionärerna kritiserar som ovan nämnts propositionens förslag med hänvisning till bl. a. förstärkta marginal-effekter.

Förslaget från (m) innefattar ingen höjning av det allmänna barnbidraget.

I *motion 1983/84:2949 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)*, som väckts med anledning av kompletteringspropositionen, framläggs däremot förslag om en tidsbegränsad höjning av flerbarnstillägget (*yrkandena 4 och 5*). Enligt motionärernas förslag skall flerbarnstillägget höjas fr. o. m. den 1 juli 1984 med 750 kr. per år för tredje barnet och med 1 500 kr. per år från fjärde barnet och följande. Under 1986 skall halva dessa belopp utgå och fr. o. m. år 1987 avses de försvinna helt i och med att den av motionärerna föreslagna omläggningen av familjebeskattningen blir fullt genomförd. Motionärerna yrkar vidare avslag på propositionens förslag om höjning av det allmänna barnbidraget (*yrkande 1 delvis*) och föreslår en höjning av endast 190 milj. kr. till Allmänna barnbidrag, avseende den föreslagna höjningen av flerbarnstillägg (*yrkande 2*).

Som tidigare nämnts diskuteras flerbarnstilläggen också i *motion 1983/84:2957 (vpk)*, dock utan yrkande. Flerbarnstillägget bör enligt motionärerna framdeles omprövas. Motionärerna påpekar att barnkostnaderna inte stiger mer och mer för varje barn. Motivet för flerbarnstillägget har enligt motionärerna egentligen varit att stimulera en högre nativitet. Nu blir flerbarnstillägget – tillsammans med de högre bostadsbidrag som utgår till dem med flera barn – så höga att de kan bli ett incitament till att en förälder stannar hemma. Arbetsmarknad och familjepolitik måste utformas så att de

förutsätter och stimulerar kvinnors och mäns lika ansvar för arbete, hem och barn, anför motionärerna.

Utskottet vill understryka vad socialministern anför i kompletteringspropositionen om barnfamiljernas ekonomiska situation. Reallöneminskningar och den ekonomiska utvecklingen har drabbat barnfamiljerna hårdare än familjer utan barn. Det familjeekonomiska stödet har inte kunnat motverka denna utveckling. Tvärtom har stödet urholkats kraftigt på senare år. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att regeringen i kompletteringspropositionen föreslår en kraftig barnbidragshöjning i syfte att väsentligt förbättra stödet till barnfamiljerna. Utskottet kan – när det gäller de allmänna skälen för att i nuläget välja en barnbidragshöjning framför t. ex. en skattereduktion av något slag – i allt väsentligt ansluta sig till vad socialministern anför.

Den i propositionen föreslagna höjningen av det allmänna barnbidraget tillgodoser de förslag om mindre höjningar som framförts i motionerna 1983/84:2078 (fp) yrkande 1, 1983/84:2109 (c) yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:2941 (c) yrkandena 12 och 13 i motsvarande del och 1983/84:2956 (fp) yrkandena 10 och 15 i motsvarande del. Dessa motioner avstyrks således.

Utskottet avstyrker även motion 1983/84:2949 (m) i vad däri yrkats avslag på förslaget om höjning av det allmänna barnbidraget (yrkande 1 delvis).

När det gäller flerbarnstilläggets storlek vill utskottet erinra om att detta tillägg automatiskt höjs som följd av att barnbidraget höjs. Den i propositionen föreslagna kraftiga barnbidragshöjningen kommer att slå igenom även beträffande flerbarnstillägg. Som framhålls i propositionen har flerbarnstilläggen redan med nuvarande utformning haft till effekt att köpkraften kunnat bibehållas eller t. o. m. förbättras för familjer med tre eller flera barn. Mot denna bakgrund anser utskottet att man i första hand nu bör satsa på en höjning av det allmänna barnbidraget, vilket kommer alla barnfamiljer till del.

Beträffande stöd redan från andra barnet vill utskottet framhålla att den viktigaste ekonomiska skiljelinjen i detta sammanhang går mellan familjer med resp. utan barn. Utskottet anser inte att vad motionärerna anför utgör tillräckliga skäl för att införa ett stöd redan från andra barnet på det allmänna barnbidragets bekostnad. Utskottet vill vidare erinra om att en tvåbarnsfamilj med regeringens förslag får ett tillskott i barnbidrag på 3 000 kr., vilket är avsevärt mer än vad den skulle få enligt motionärernas förslag.

Utskottet avstyrker således motionerna 1983/84:2078 (fp) yrkande 2, 1983/84:2109 (c) yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:2941 (c) yrkande 13 i motsvarande del och 1983/84:2956 (fp) yrkande 11, vari yrkats höjning av flerbarnstillägg jämte införande av visst tillägg redan från andra barnet.

Med den syn utskottet här anlagt på inriktningen av det familjeekonomiska stödet kan utskottet inte heller biträda förslaget i motion 1983/84:2949 (m)

om ett särskilt temporärt flerbarnstillägg i avvaktan på genomförande av vissa andra av motionärerna framlagda förslag (yrkandena 4 och 5).

Utskottet har således stannat för att tillstyrka en höjning av det allmänna barnbidraget med 1 500 kr. – utan särskild höjning av flerbarnstillägget – i enlighet med kompletteringspropositionens förslag. När det gäller ikraftträdandet av höjningen föreslås i propositionen att detta bestäms till den 1 januari 1985. Under utskottets överläggning har, med hänvisning till barnfamiljernas trängda ekonomiska läge, yrkande framställts om att den barnbidragshöjning som riksdagen beslutar om skall träda i kraft redan den 1 juli 1984.

Utskottet vill för sin del erinra om vad som anförs i propositionen om att ett ökat stöd till barnfamiljerna inte får finansieras genom ett ökat budgetunderskott. Barnbidragshöjningen måste kunna finansieras. Detta får ses som en förutsättning för genomförandet. Med tanke på den stora barnbidragshöjning som är i fråga – 1 500 kr. – är det en avsevärd utgift för staten som måste täckas. Den nödvändiga omfördelningen av resurser mellan barnfamiljer och icke-barnfamiljer måste vidare utformas så att förslagen blir rimliga och rättvisa för dem som skall vara med och betala ett ökat familjeekonomiskt stöd. Detta är svårt att åstadkomma redan till den 1 juli i år. Den stora höjningen ger dock – trots att den kommer ett halvår senare än enligt fp- och c-motionärernas förslag – barnfamiljerna ett totalt sett större tillskott i barnbidrag än vad som föreslagits i dessa motioner. Utskottet ansluter sig därför till propositionens förslag om att höjningen skall träda i kraft den 1 januari 1985.

I motion 1983/84:2957 (vpk) har vidare yrkats att – utöver den barnbidragshöjning till 4 800 kr. som sålunda avses träda i kraft den 1 januari 1985 – barnbidraget skall höjas till 3 800 kr. redan från den 1 juli 1984 (yrkande 4). Utskottet – som i och för sig ställer sig bakom tankegångarna i denna motion – kan av statsfinansiella skäl inte heller biträda detta förslag. Yrkandet avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda även den i budgetpropositionen jämte kompletteringspropositionen föreslagna medelsanvisningen till Allmänna barnbidrag och avstyrker motionerna 1983/84:1638 (vpk) yrkande 3, 1983/84:2109 (c) yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:2949 (m) yrkande 2 och 1983/84:2956 (fp) yrkande 15 i motsvarande del.

Vissa andra barnbidragsfrågor

I betänkande SoU 1983/84:17 om utbetalning av barnbidrag m. m. behandlade utskottet olika motionsyrkanden bl. a. om utbetalningstiden för barnbidrag och om barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse. Dessa frågor har tagits upp av socialministern i kompletteringspropositionen, vari dock inte framläggs några förslag till ändringar i lagen om allmänna barnbidrag. Socialministern anför (bil. 2 s. 10) att lagändringarna kräver ytterligare

beredningsarbete och att han har för avsikt att senare återkomma med ändringsförslag i syfte att nya regler skall kunna träda i kraft den 1 januari 1985.

Beträffande *utbetalningstiden för barnbidrag* erinrade utskottet i ovan nämnda betänkande om att utskottet vid flera tidigare tillfällen utlätit sig angående övergång till månadsvis utbetalning av barnbidrag och därvid ställt sig positivt till en sådan förändring. Utskottet upplyste vidare att riksförsäkringsverket under hand uppgivit att man gjort vissa beräkningar av de ekonomiska konsekvenserna av en ändrad utbetalningstid för barnbidrag och därvid bl. a. funnit att en övergång till månadsutbetalning skulle medföra viss räntevinst för staten. Utskottet anförde för sin del bl. a. att vilket system för utbetalningen som bör väljas också har ett visst samband med de allmänna övervägandena om utformningen av det framtida ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Utskottet, som sade sig anse att frågan om utbetalningstiderna för barnbidraget förtjänade att tas upp till förnyad diskussion, förutsatte att dessa spörsmål skulle tas upp till övervägande i det fortsatta beredningsarbetet på familjepolitikens område.

I kompletteringspropositionen förklarar socialministern att han har för avsikt att senare lägga fram förslag om övergång till månadsutbetalning av barnbidrag från den 1 januari 1985. Han anför i denna del följande (s. 7).

Barnbidragen betalas f. n. ut kvartalsvis. Frågan om hur ofta barnbidragen skall betalas ut har diskuterats vid ett flertal tillfällen. Skäl har därvid framförts för en övergång till månadsvis utbetalning. Det har bl. a. framhållits att många barnfamiljer har behov av barnbidraget månadsvis för att klara familjens betalningar.

Mot detta har hävdats att det är angeläget att den summa som betalas ut är så stor så att bidraget kan användas för större utgifter för barnet, exempelvis klädinköp.

Jag har förståelse för bägge dessa ståndpunkter. I den nya situation som uppstår vid en så kraftig höjning av barnbidraget som jag föreslår i denna proposition, blir det emellertid enligt min mening naturligt att övergå till månadsvis utbetalning. Det belopp som utgår efter höjningen blir 400 kr. per månad redan vid ett barn och 1 400 kr. vid tre barn. För en fembarnsfamilj blir månadsbeloppet 3 000 kr. Dessa exempel visar att barnbidraget nu blir ett väsentligt tillskott för att täcka familjernas löpande kostnader för barnen.

Genom att gå över från kvartalsvisa utbetalningar av barnbidraget till månadsutbetalningar uppnås en viss räntevinst för staten. Besparingen reduceras till en del av att antalet utbetalningstillfällen ökar vilket ökar administrationskostnaderna.

Sammantaget beräknas staten göra en besparing på ca 45 milj. kr. per år genom åtgärden.

Vad som anförs i kompletteringspropositionen angående månadsvis utbetalning av barnbidrag har inte ifrågasatts i de med anledning av propositionen väckta motionerna. Utskottet delar i princip den mening som framförts i propositionen i detta avseende.

Den av socialministern förutskickade övergången till månadsutbetalning

förutsätter formellt ändring av lagen om allmänna barnbidrag. Detta kan endast ske genom att riksdagen beslutar härom i form av lag (8 kap. 17 § regeringsformen). Något förslag till lagändring som riksdagen kan ta ställning till har inte fogats till den nu framlagda propositionen utan avses läggas fram under hösten 1984 med sikte på ikraftträdande den 1 januari 1985.

Enligt utskottets mening bör inte riksdagsbehandlingen av det kommande lagförslaget föregripas genom att riksdagen redan nu uttalar sig om dess närmare innehåll eller tidpunkten för lagändringens ikraftträdande m. m.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att vad socialministern nu anfört om månadsvis utbetalning av barnbidrag inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Beträffande *barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse* föreslog utskottet i betänkande SoU 1983/84:17 att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Riksdagen följde utskottet. Utskottet uttalade – efter en utförlig redovisning av de komplicerade reglerna på området – följande (s.4).

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i båda motionerna att nu gällande regler i lagen om allmänna barnbidrag kan leda till otillfredsställande resultat i vissa fall av längre utlandsvistelser. Det framstår som orättvist mot andra barnfamiljer och dessutom som en misshushållning med allmänna medel om sociala förmåner visar sig utgå dubbelt och kanske med ansevärt belopp från såväl Sverige som annat land. Anknytningen till det skatterättsliga bosättningsbegreppet skapar tillämpningssvårigheter som knappast kan lösas helt annat än genom lagändring. Anvisningen att upphöra med utbetalningen redan efter sex månader kan ifrågasättas från andra utgångspunkter. Den är inte knuten till bosättningsbegreppet och saknar dessutom stöd i själva lagen.

Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att det finns skäl att göra en förutsättningslös översyn av hithörande regler i lagen om allmänna barnbidrag i syfte att skapa större enhetlighet och bättre samordning i förhållande till andra sociala förmåner, här och utomlands. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I kompletteringspropositionen ansluter sig socialministern till utskottets synpunkter och anför bl. a. följande (s. 8).

För egen del instämmer jag i utskottets uppfattning att den nuvarande ordningen är otillfredsställande. Jag föreslår att bosättningsbegreppet i lagen om allmänna barnbidrag fr. o. m. den 1 januari 1985 ges den innebörd som gäller enligt lagen om allmän försäkring. Det bör ske genom lagstiftning. Ur administrationssynpunkt är denna förändring av bosättningsbegreppet en stor fördel för försäkringskassorna och riksförsäkringsverket. Liksom hittills bör barnbidrag betalas ut för barn till anställda i statens tjänst på utländsk ort.

Det finns f. n. ca 6 000 barn för vilka försäkringskassan innehåller barnbidrag med hänsyn till att de vistas i utlandet mer än sex månader. Vid återflyttning till Sverige kan många av dessa barn enligt nuvarande tillämp-

ning ha rätt till barnbidrag och eventuellt flerbarnstillägg retroaktivt. Uppgift om hur länge barnen vistas utomlands saknas men man kan på goda grunder anta att en stor del av dem är borta längre än ett år. På grundval härav beräknar jag att medelsbehovet minskar med ca 30 milj. kr. för helt år.

I flera motioner yrkas avslag på propositionens förslag i denna del. I *motion 1983/84:2949 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)* (yrkande 1 delvis) erinras om utskottets ovannämnda uttalande i betänkande SoU 1983/84:17, vari begärdes en förutsättningslös översyn av hithörande regler. Någon översyn har inte skett. Motionärerna – som inte utesluter att reglerna behöver ändras – anser därför att den föreslagna ändringen bör avslås då konsekvenserna inte kan överblickas. Regeringen får enligt motionärerna återkomma till riksdagen efter att ha fullföljt riksdagens beslut.

Liknande synpunkter anförs även i *motion 1983/84:2931 av Siri Häggmark (m) och Anita Bråkenhielm (m)*, vari också yrkas avslag på propositionen i denna del. Motionärerna anför bl. a. att utskottets tidigare uttalande uttryckte en klar medvetenhet om att sakfrågan är komplicerad och att utredning behövs. Motionärerna nämner i anslutning här till flera grupper där man inte anser det givet vilka regler som bör gälla beträffande rätten till barnbidrag vid längre utlandsvistelse. Ärendet är enligt motionärerna illa förberett och förslaget bör avslås.

Även i *motion 1983/84:2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* och *motion 1983/84:2937 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) och Elver Jonsson (fp)* kritiserar propositionens förslag. I den förstnämnda motionen (yrkande 14 och 15 delvis) yrkas avslag på propositionen i förening med ett riksdagsuttalande till förmån för ett bibehållande av barnbidrag vid längre utlandsvistelser. Motionärerna anför bl. a. att förslaget främst drabbar personer som arbetar med frivilliga bistånds- och missionsinsatser i u-länderna och att det för många familjer skulle omöjliggöra fortsatt sådant ideellt arbete. Även i den andra motionen begärs ett riksdagsuttalande om bibehållande av nuvarande regler beträffande barnbidrag vid utlandsvistelse. Även dessa motionärer tar upp situationen för missionärsfamiljer och andra barnfamiljer som arbetar i biståndsarbete i u-länder.

Även ändring av reglerna för barnbidrag vid längre utlandsvistelser förutsätter formell lagändring (jfr ovan s. 19). Något lagförslag som kan antas eller förkastas av riksdagen har inte fogats till propositionen. Utskottet har i det föregående förklarat att riksdagsbehandlingen av ett kommande lagförslag inte bör föregripas genom att riksdagen i förväg uttalar sig om lagändringens innehåll, ikraftträdande etc. Utskottet anser sålunda inte att vad socialministern i denna del anfört bör föranleda något riksdagens uttalande.

Med anledning av vad som anförs i motionerna vill utskottet i övrigt hänvisa till sitt tidigare uttalande i betänkande SoU 1983/84:17. Ingenting har framkommit som motiverar en omprövning av detta ställningstagande. Frågan om rätten till barnbidrag för missionärer, biståndsarbetare m. fl. var

emellertid inte föremål för övervägande i det tidigare ärendet. Regeringen bör vid sina fortsatta överväganden pröva och ta hänsyn till vad som framförts i ovannämnda motioner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Åldersgräns för bidragsförskott m. m.

Anslag till bidragsförskott för budgetåret 1984/85 har behandlats i betänkande SoU 1983/84:16, vari utskottet tillstyrkt ett förslagsanslag av 1 310 milj. kr. Anslagsbeloppet grundas på en beräkning av hur många barn som är berättigade till bidragsförskott enligt nu gällande regler. Dessa innebär att bidragsförskott utgår t. o. m. den månad barnet fyller 18 år.

En 18-årsgräns gäller också som huvudregel beträffande den familjerättsliga underhållsskyldigheten mot barn. Om barnet vid denna tidpunkt går i skolan eller återupptar skolgången före fyllda 19 år, är föräldrarna underhållsskyldiga så länge skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning (7 kap. 1 § andra stycket föräldrabalken).

Ensamförälderkommittén har i sitt betänkande (SOU 1983:51) Ensamföräldrarna och deras barn föreslagit att bidragsförskott bör utgå till studerande över 18 år som går i gymnasium, dock längst t. o. m. utgången av juni månad det år under vilket den studerande fyller 20 år. Förslaget motiveras med att man vill ge ensamförälderbarnen bättre ekonomiska möjligheter till gymnasiestudier.

Ett system med olika åldersgränser har diskuterats tidigare i olika sammanhang. Bl. a. förordade socialpolitiska samordningsutredningen i sitt slutbetänkande (SOU 1979:94) En allmän socialförsäkring, att det för ekonomiskt stöd till barn skulle gälla två åldersgränser; en högre för barn som studerar och en lägre för övriga barn. Flerbarnstilläggen är också konstruerade efter denna modell.

I kompletteringspropositionen förordar socialministern en höjning av nuvarande åldersgräns 18 år för bidragsförskott såvitt avser studerande ungdomar. I anslutning härtill föreslås en ökad medelsanvisning med 25 milj. kr. för budgetåret 1984/85 jämfört med vad riksdagen tidigare anvisat. I kompletteringspropositionen framläggs emellertid inte några förslag till ändringar i lagen om bidragsförskott. Socialministern anför (s. 10) att frågan är lagtekniskt komplicerad och att det behövs ytterligare lagtekniskt beredningsarbete. Vidare utgick remisstiden för ensamförälderkommitténs förslag den 30 april. Socialministern har därför för avsikt att återkomma senare med förslag om den närmare utformningen av de aktuella ändringarna, som är avsedda att kunna träda i kraft den 1 januari 1985.

När det gäller skälen för en ändring av åldersgränsen anför socialministern följande (s. 6).

Det är enligt min mening viktigt att det familjeekonomiska stödsystemet för tonåringar är uppbyggt så att det ger motivation till studier. Det finns fortfarande en betydande snedrekrytering till gymnasiestudier. Mot denna bakgrund är det olyckligt att bidragsförskottet kan upphöra innan de gymnasiala studierna avslutats.

I likhet med kommittén förordar jag därför att den högsta åldersgränsen bör knytas till vad som gäller för studiebidraget inom studiehjälpen, dvs. t. o. m. utgången av första kalenderhalvåret det år under vilket eleven fyller 20 år. Ett fortsatt bidrag skall alltså utgå längst t. o. m. juni månad det år eleven fyller 20 år. Denna åldersgräns överensstämmer också med vad som gäller för flerbarnstillägg för studerande. För likformighetens skull anser jag att i princip samma regler beträffande studier skall gälla som de som gäller för flerbarnstillägg för studerande.

Kostnaden för en förändring av åldersgränserna i enlighet med vad jag anfört kan beräknas till ca 50 milj. kr. för helt år vid nu gällande basbelopp. Förändringen bör träda i kraft den 1 januari 1985.

I motion 1983/84:2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas avslag på propositionens förslag i här aktuell del (*yrkande 15 delvis*). Avslagsyrkandet motiveras inte särskilt i motionen.

Utskottet finner det för sin del välbetänkt att se över åldersgränserna för bidragsförskott när det gäller studerande ungdomar. Något lagförslag som riksdagen kan anta har emellertid inte fogats till propositionen. Som utskottet ovan anfört bör inte riksdagsbehandlingen av det aviserade lagförslaget föregripas genom att riksdagen redan nu uttalar sig om dess närmare innehåll, ikraftträdande m. m. Utskottet föreslår alltså att vad som i denna del anförts i propositionen inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Motion 1983/84:2956 (fp) avstyrks såvitt nu är i fråga (*yrkande 15 delvis*).

Utskottet kan vid sådant förhållande inte heller tillstyrka att riksdagen redan nu anvisar ytterligare medel för bidragsförskott. Behovet av ytterligare medel får prövas i samband med att riksdagen tar ställning till det aviserade förslaget om ändring i lagen om bidragsförskott. Utskottet avstyrker av motsvarande skäl även det förslag till ytterligare medelsanvisning som framläggs i motion 1983/84:2956 (fp) *yrkande 13* (jfr s. 24).

Stöd till ensamstående adoptivföräldrar

Bidragsförskott är konstruerat som ett "förskott" på ett underhållsbidrag, en form av garanti för att ett barn som inte vårdas av båda sina föräldrar skall få åtminstone ett visst bidrag varje månad, oavsett den frånvarande förälderns betalningsförmåga. Vad som förskotterats skall i princip återbetalas av den som är underhållsskyldig, dock ej mer än upp till det fastställda underhållsbidragets belopp.

Till följd av sin konstruktion har det ansetts att bidragsförskott inte kan utgå för barn som adopterats av en ensamstående. Det finns i dessa fall ingen annan än adoptanten som är underhållsskyldig mot barnet. Annorlunda

förhåller det sig självfallet om två makar adopterar ett barn gemensamt och sedan separerar. I så fall gäller vanliga regler om underhållsbidrag och bidragsförskott.

Den svårare ekonomiska situationen för den som ensam adopterat ett barn har vid olika tillfällen tagits upp i riksdagsmotioner från alla partier, vari bl. a. yrkats att bidragsförskottslagens regler skall utsträckas till även dessa fall. Utskottet har genomgående avstyrkt motionsförslagen med hänvisning till att man inhämtat att ensamförälderkommittén skulle komma att behandla frågan (senast i betänkande SoU 1982/83:25 s. 11).

I sitt betänkande Ensamföräldrarna och deras barn (SOU 1983:51) har ensamförälderkommittén presenterat ett förslag till lösning som innebär att ett särskilt bidrag inrättas för barn som adopterats av ensamstående. Det särskilda bidraget skall enligt förslaget uppgå till samma belopp och i övrigt följa samma regler som bidragsförskott.

Även våren 1984 har riksdagen behandlat ett flertal motioner om stödet till ensamstående adoptivföräldrar, med eller utan direkt anknytning till kommitténs förslag. Samtliga motioner gav uttryck åt synen att barn som adopterats av någon ensamstående inte bör vara sämre ekonomiskt ställda än andra barn.

Utskottet uttalade för sin del följande (SoU 1983/84:16 s. 6).

Utskottet ansluter sig till den grundsyn som kommer till uttryck i motionerna, nämligen att alla barn i Sverige bör ha rätt till ett likvärdigt ekonomiskt grundskydd. Däremot kan möjligen diskuteras om det lämpligaste sättet att uppnå detta är att på ett eller annat sätt utsträcka de regler som gäller för bidragsförskott. Det kan sålunda erinras om att det inte endast är barn som adopterats av ensamstående som i dag vägras bidragsförskott. En sådan grupp är t. ex. de barn vars vårdnadshavare inte vill medverka till att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt. När det gäller barn som kommit till genom insemination uppkommer ytterligare problem, vars lösning blir beroende av vilken reglering som väljs såväl i fråga om det juridiska faderskapet som om de allmänna förutsättningarna för verksamheten. Det kan mot denna bakgrund inte anses självklart vilken lösning som bör väljas. Utskottet är för sin del inte berett att redan nu ta ställning i fråga om den närmare utformningen av ett särskilt stöd till ensamstående adoptivföräldrar och andra ensamma försörjare. Utskottet förutsätter emellertid att regeringen bereder den här aktuella frågan skyndsamt och snarast framlägger ett förslag för riksdagen. I det sammanhanget kan nämnas att den familjeekonomiska beredningsgrupp som arbetar inom regeringskansliet nyligen föreslagit införande av ett stöd motsvarande bidragsförskott till ensamstående adoptivförälder.

Motionerna får anses besvarade genom vad utskottet nu anfört och avstyrks därför.

I kompletteringspropositionen ansluter sig socialministern till ensamförälderkommitténs principiella syn på frågan och anför bl. a. följande.

Även jag anser att stöd bör utges till barn som adopterats av ensamstående. Utgångspunkten för samhällets stöd är barnets bästa. Enligt min mening

bör orsaken till att en adoptivförälder är ensamstående inte avgöra om samhällsstöd utgår eller inte.

Kostnaderna för ett stöd med det innehåll jag här beskrivit kan beräknas till ca 3 milj. kr. per år vid gällande basbelopp. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1985.

I *motion 1983/84:2932 av Allan Åkerlind (m)* yrkas avslag på propositionen i vad avser införande av ett särskilt stöd motsvarande bidragsförskott till ensamstående adoptivförälder. Motionären – som i egenskap av ledamot i ensamförälderkommittén reserverat sig mot kommitténs förslag i denna del – anför bl. a. att man i rådande ekonomiska läge inte bör utöka antalet bidrag, att det alltid måste sättas en gräns någonstans för vilka som skall ha rätt till bidragsförskott samt att det är fel att stimulera ensamstående till att adoptera. Motionären anser vidare att konsekvenserna av förslaget inte belysts, vare sig i utredningen eller i propositionen.

Utskottet har redan i betänkande SoU 1983/84:16 angett sin principiella inställning i fråga om stöd till ensamstående adoptivförälder. Något lagförslag i denna fråga har inte fogats till den nu framlagda propositionen utan avses bli framlagt senare med sikte på ikraftträdande den 1 januari 1985. Utskottet har i det föregående uttalat att riksdagsbehandlingen av ett kommande lagförslag inte bör föregripas genom att riksdagen i förväg uttalar sig om dess närmare innehåll, ikraftträdande m. m. Utskottet – som i övrigt vill hänvisa till sitt uttalande i samma fråga tidigare i år – anser därför inte att vad som i denna del anförts i propositionen bör föranleda något riksdagens uttalande.

Motion 1983/84:2932 (m) avstyrks.

Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem

Anslag till bidrag till kommunal barnomsorg (F 1) för budgetåret 1984/85 har behandlats av utskottet i betänkande SoU 1983/84:18. Riksdagen anvisade för detta ändamål efter tillstyrkande av utskottet ett förslagsanslag av 6 515 milj. kr.

I kompletteringspropositionen föreslår socialministern att riksdagen härutöver anvisar ett reservationsanslag av 100 milj. kr. för tillfälligt bidrag till anordnande av daghem och fritidshem. Socialministern anför följande (prop. s. 9).

Statsbidrag utgår till driften av daghem och fritidshem. Några år under 1970-talet fanns ett särskilt anordningsbidrag som under år 1976 uppgick till 12 000 kr. per plats i daghem och fritidshem. Detta innebar för en normal avdelning med 15 platser ett bidrag med 180 000 kr. Anordningsbidraget upphörde år 1977. Därefter beaktas de ökade kapitaltjänstkostnaderna i stället vid beräkningen av driftbidraget. Den statliga långivningen sker med bostadslån. I övrigt finns inte något separat investeringsstöd.

Det tidigare anordningsbidraget utgick i förhållande till antalet platser. I det nya statsbidragssystem som gäller fr.o.m. den 1 januari 1984 har

platsbegreppet slopats och bidrag utgår per inskrivet barn i daghem och fritidshem. Det tillfälliga anordningsbidraget bör därför utgå per avdelning i nybyggda daghem och fritidshem där byggnationen igångsätts efter den 30 juni 1984 men före den 1 mars 1985 och avslutas senast den 30 september 1985. Bidraget bör utgå med 300 000 kr. per avdelning.

Jag föreslår att bidraget administreras av socialstyrelsen som har att fördela de medel som anvisats. Före igångsättningen av arbetena skall arbetsförmedlingen höras. Bidrag bör sålunda utgå endast för projekt på orter där byggsysselsättningsbehov finns.

Jag föreslår att 100 milj. kr. avsätts för det tillfälliga anordningsbidraget. Jag beräknar att en nyproduktion av ca 330 avdelningar kan ske. Härigenom kan minst 5 000 barn beredas plats i barnomsorgen.

I flera motioner yrkas avslag på propositionens förslag i denna del. I *motion 1983/84:2949 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)* yrkas dels avslag på propositionen (*yrkande 1 delvis*), dels att riksdagen skall begära förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen med samma statsbidragsrätt för enskilda förskolor som för kommunala och som även i övrigt uppfyller i motionen anförda krav (*yrkande 7*). Det senare yrkandet överensstämmer med yrkande 2 i *motion 1983/84:2445* av samma motionärer, vilket behandlats av utskottet i betänkande SoU 1983/84:18. Utskottet avstyrkte då samtliga motionsyrkanden om ändringar i statsbidragssystemet för barnomsorgen bl. a. med att bidragen är utformade så att de främjar en fortsatt utbyggnad av förskole- och fritidshemsverksamheten och till att endast några månader då förflutit sedan bidragssystemet antogs av riksdagen (se SoU 1983/84:12).

Utskottet, som dessutom vill hänvisa till att frågan om statsbidrag till alternativ barnomsorg behandlats ånyo så sent som i betänkande SoU 1983/84:31, kan inte heller nu se några skäl för att diskutera införandet av ett helt nytt statsbidragssystem. *Motion 1983/84:2949* avstyrks således i denna senare del (*yrkande 7*).

Avslag på propositionsförslaget yrkas också i *motion 1983/84:2941 av Karin Söder m. fl. (c)* (*yrkande 14*). Motionärerna anför bl. a. att anordningsbidrag tidigare visat sig driva upp byggnadskostnaderna på ett oacceptabelt sätt. Enligt motionärerna är det vidare angeläget att daghems- och fritidshemsutbyggnaden liksom hittills sker i takt med den lokala efterfrågan på barnomsorg. Motionärerna hänvisar vidare till sina krav på ett rättvisare statsbidragssystem för den kommunala barnomsorgen, vilket skulle ge utrymme för en stimulans av barnomsorgsutbyggnaden i former som de enskilda kommunerna bäst kan utnyttja.

I *motion 1983/84:2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)* yrkas inte avslag på propositionen men väl ett tillkännagivande från riksdagen om att det föreslagna tillfälliga bidraget till anordnande av daghem och fritidshem inte begränsas till kommunala anläggningar utan utgår för alla typer av daghem och fritidshem samt likformigt i hela landet (*yrkande 16*). Motionärerna anför bl. a. att riksdagen för tydlighets skull bör uttala att bidraget kan utgå också för privata barnomsorgsanläggningar, vare sig de drivs i affärsmässigt

syfte eller som t. ex. föräldrakooperativ. Motionärerna kan heller inte acceptera begränsningen till sysselsättningssvaga orter. Barnomsorgens syfte är att förbättra för barn och föräldrar, inte att utgöra byggnadsprojekt, anför motionärerna.

Propositionens förslag om tillfälligt anordningsbidrag till daghem och fritidshem beräknas möjliggöra en nyproduktion av 330 avdelningar. Härigenom kan minst 5 000 barn beredas plats inom barnomsorgen. Utskottet, som vill erinra om att riksdagen vid upprepade tillfällen understrukit vikten av fortsatt utbyggnad av dag- och fritidshem, ser med tillfredsställelse att särskilda medel av avsevärd storlek föreslås bli avsatta för detta ändamål. De invändningar som framförs i motionerna anser utskottet inte bärande. Behovet av barnomsorg är stort i hela landet. Att också sysselsättningsbehovet på orten beaktas när det gäller prioriteringen mellan olika tänkbara projekt anser utskottet rimligt. Utskottet avstyrker således motionerna 1983/84:2949 (m) yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2941 (c) yrkande 14.

När det gäller de synpunkter på fördelningen av bidraget som anförs i motion 1983/84:2956 (fp) kan utskottet som ovan framgått inte ansluta sig till motionärernas synpunkt angående begränsningen till sysselsättningssvaga orter. Beträffande frågan om bidrag till icke-kommunala anläggningar förutsätter utskottet att samma bedömningsgrunder kommer att anläggas som när det gäller frågan om bidrag till driften av anläggningen. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning till det anförda (yrkande 16).

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1616, motion 1983/84:2078 yrkande 3, motion 1983/84:2445 yrkande 1 och motion 1983/84:2949 yrkande 3,
2. beträffande *vårdnadsersättning*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2949 yrkande 6,
3. beträffande *indexreglering av det allmänna barnbidraget*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1638 yrkandena 1 och 2,
4. beträffande *ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:2078 yrkande 1, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2941 yrkandena 12 och 13 i motsvarande del, motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkandena 10 och 15 i motsvarande del antar i propositionen föreslagen lydelse av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

5. beträffande *ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2078 yrkande 2, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2941 yrkande 13 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkande 11,
6. beträffande *ett temporärt flerbarnstillägg*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2949 yrkandena 4 och 5,
7. beträffande *ikraftträdandebestämmelser m. m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:2957 yrkande 4 antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag i den mån det inte behandlats under mom. 3,
8. beträffande *medelsanvisning till Allmänna barnbidrag*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:100 bil. 7 punkt C 1 och proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 3 och med avslag på motion 1983/84:1638 yrkande 3, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2949 yrkande 2 och motion 1983/84:2956 yrkande 15 i motsvarande del till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 6 990 000 000 kr.,
9. beträffande *månadsvis utbetalning av barnbidrag*
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 10 beslutar att vad som anförts i propositionen inte skall föranleda något riksdagens uttalande,
10. beträffande *barnbidrag vid utlandsvistelse*
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 9 och motion 1983/84:2931, motion 1983/84:2937, motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkandena 14 och 15 i motsvarande del beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför,
11. beträffande *åldersgräns för bidragsförskott*
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 7 och med avslag på motion 1983/84:2956 yrkande 15 i motsvarande del beslutar att vad som anförts i propositionen inte skall föranleda något riksdagens uttalande,
12. beträffande *medelsanvisning till Bidragsförskott*
att riksdagen avslår proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 5 och motion 1983/84:2956 yrkandena 13 och 15 i motsvarande del,
13. beträffande *stöd till ensamstående adoptivförälder*
att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 8 och med avslag på motion 1983/84:2932 beslutar att vad som anförts i propositionen inte skall föranleda något riksdagens uttalande,

14. beträffande *anordningsbidrag för daghem och fritidshem*

att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 6 och med avslag på motion 1983/84:2941 yrkande 14, motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och yrkande 7 och motion 1983/84:2956 yrkande 16 till *Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Stockholm den 24 maj 1984

På socialutskottets vägnar

INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Anita Persson (s), Inga Lantz (vpk), Gunnar Ström (s), Rosa Östh (c), Aina Westin (s) och Bo Arvidson (m).

Reservationer

Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 1 i hemställan)

1. av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Bo Arvidson (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet har som ovan" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Det familjepolitiska reformarbetet måste utgå från en helhetssyn och utformas utifrån vissa övergripande mål och principer. Familjen är samhällets hörnsten och de viktigaste delarna i barnens uppfostran ges i familjen. Brister i detta avseende kan aldrig helt uppvägas av fostran och utbildning utanför familjen.

Föräldrarna har det grundläggande ansvaret för barnens uppfostran. Samhällets familjepolitik skall underlätta för föräldrarna att ta och bära detta ansvar.

Familjepolitiken måste utformas så att den kan tillgodose skilda familjers olika önskemål och behov. Det är föräldrarna som skall avgöra vilken omsorg och tillsyn man vill ge barnen. Samhällets stöd till barnfamiljerna bör baseras på valfrihet. Föräldrarna bör ges bättre möjligheter att välja form av tillsyn.

Familjerna skall ha möjlighet att välja mellan många skilda alternativ, så att de i olika stadier av sitt liv skall kunna välja den livsform, arbetsfördelning och barnomsorg som passar just då. Oavsett om föräldrarna förvärvsarbetar eller inte och oavsett om de har få eller många barn skall de kunna välja den lösning som passar barnen bäst och som ger föräldrarna trygghet för barnen.

Barnen är vår framtid. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Samhällets familjepolitik måste sätta barnen och deras bästa i centrum. Det är i första hand föräldrarna som har ansvaret för sina barn och deras uppväxtvillkor. Barnens och föräldrarnas behov av mera tid för varann är en viktig grundprincip för familjepolitiken.

I nuvarande skattesystem tas ingen hänsyn till hur många som skall leva av familjeinkomsten vid beskattningen. Skattesystemet måste därför vägas in i den samlade familjepolitiken och ta hänsyn till försörjningsbördan. Möjlighet måste finnas även för barnfamiljer med bara en inkomst att leva på denna jämte barnbidrag och flerbarnstillägg.

Barn- och familjestödet är svåröverskådligt och i vissa delar styrande och direkt orättvist med i vissa fall oacceptabla marginaleffekter som följd. Vägledande för en översyn bör vara kraven på rättvisa, valfrihet och effektivitet.

Familjepolitiken måste utgå från den självklara förutsättningen att föräldrarna bäst vet vilken omsorgsform som bäst passar deras barn. Vård av barn måste därför alltid betraktas som en lika värdefull uppgift oberoende av om det utförs av föräldrarna själva eller av privata eller kommunala ersättare.

Införandet av någon form av vårdnadsersättning skulle underlätta familjernas valfrihet.

Det samhälleliga stödet till barnomsorgen måste också utformas så att det utgår lika för olika former av barnomsorg. För många är den kommunala barnomsorgen en värdefull tillsynsform men många kräver alternativ. Därför måste statsbidraget vara neutralt till skilda omsorgsformer. Detta gäller såväl kommunala som kooperativa, ideella eller privata daghem. Nödvändiga kvalitetskrav måste alltid uppställas för att statsbidrag skall kunna utgå. Alternativen är viktiga och värdefulla av framför allt sociala skäl. Även ekonomiskt har alternativa barnomsorgsformer visat sig fördelaktiga i förhållande till kommunala.

I sammanfattning bör principerna för den fortsatta familjepolitiken vara följande:

- Föräldrarna har huvudansvaret för barnen och familjen är basen för barnens uppfostran.
- Familjepolitiken skall syfta till att ge barnen en trygg uppväxt, öka valfriheten och främja jämställdheten.
- Skattesystemet skall utformas så att hänsyn tas till försörjningsbördan varvid särskilt beaktas ensamförsörjarfamiljerna.
- Reformeringen av det fortsatta familjestödet måste inriktas på att mildra marginaleffekterna för barnfamiljerna.
- Reformen skall innefatta ändring av stödet till olika former av barntillsyn så att familjernas valfrihet förbättras och alternativa barnomsorger stimuleras. Vård av egna barn skall underlättas om familjen väljer detta framför att lösa barnomsorgen utanför hemmet.
- Större rättvisa måste uppnås mellan familjer med barn och familjer utan barn. Särskild hänsyn måste tas till flerbarnsfamiljernas situation.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *fortsatt familjepolitiskt reformarbete*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1616, motion 1983/84:2078 yrkande 3, motion 1983/84:2445 yrkande 1 och motion 1983/84:2949 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Vårdnadsersättning (mom. 2 i hemställan)

2. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "vårdnadsersättning" bort ha följande lydelse:

För att snabbt minska orättvisorna mellan de familjer som får och de som inte får kommunal barnomsorgsplats, för att öka småbarnsfamiljernas valfrihet samt för att minska behovet av de mycket dyra småbarnsplatserna

vid daghemmen bör en obeskattad vårdnadsersättning på 6 000 kr. per år införas för alla barn mellan ett och tre år. En sådan ersättning, som skulle "kosta" omkring 5 % av dagens stöd till den kommunala barnomsorgen, bör finansieras inom ramen för statsbidraget till denna. Vårdnadsersättningen skall införas den 1 januari 1985. Regeringen bör skyndsamt framlägga förslag härom.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande vårdnadsersättning

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2949 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till kännä vad utskottet anför,

Indexreglering av det allmänna barnbidraget (mom. 3 i hemställan)

3. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 13 med "Utskottet har vid" och slutar på s. 14 med "(yrkande 1 och 2)" bort ha följande lydelse:

Som anför i motion 1983/84:1638 får barnfamiljerna sin kompensation genom höjda barnbidrag långt efter det att levnadskostnaderna har ökat. Den principiellt riktiga lösningen vore därför att värdesäkra barnbidragen genom att de knyts till basbeloppet. Målet bör vara att barnbidragen bestäms till 25 % av basbeloppet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till kännä.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande indexreglering av det allmänna barnbidraget

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1638 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till kännä vad utskottet anför,

Ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag (mom. 4 i hemställan)

4. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet vill understryka" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1983/84:2445 och 2949 har presenterats ett förslag till reformerat stöd till barnfamiljerna, inrymmande bl. a. ett avdrag vid den kommunala beskattningen om 15 000 kr. per barn, en skattefri vårdnadsersättning för barn mellan ett och tre år om 6 000 kr. per år och barn, avdrag för barn tillsynskostnader m. m. Till de barnfamiljer som har så låga inkomster och/eller så många barn att de inte kan utnyttja det kommunala grundavdraget fullt ut skall motsvarande bidrag utgå. Dessa former av stöd är att föredra

framför en höjning av det allmänna barnbidraget. Utskottet avstyrker därför samtliga förslag om barnbidragshöjning.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:2078 yrkande 1, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2941 yrkandena 12 och 13 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkandena 10 och 15 i motsvarande del avslår i proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 framlagt förslag till ändrad lydelse av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

5. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet vill understryka" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Barnbidraget utgör stommen i det familjeekonomiska stödet och den successiva utbyggnaden därav bör fullföljas. Som anförs i motionerna 1983/84:2109 och 2941 bör i det totala familjeekonomiska stödet ingå bl. a. barnbidrag och flerbarnstillägg, vårdnadsersättning och skattereduktion för familjer med endast en inkomst. I de nämnda motionerna presenteras sådana förslag, inrymmande bl. a. en barnbidragshöjning om 600 kr. per år. Denna är i förening med de övriga åtgärder som föreslås i motionerna att föredra framför regeringens förslag. Det utökade stödet till barnfamiljerna bör vidare träda i kraft så snart som möjligt, dvs. den 1 juli 1984.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2941 yrkandena 12 och 13 i motsvarande del och med avslag på proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2078 yrkande 1, motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkandena 10 och 15 i motsvarande del antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Häriigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Reservanternas förslag*

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 300 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 900 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Den här lag träder i kraft den 1 juli 1984.

6. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet vill understryka" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1983/84:2078 och 2956 presenteras ett förslag till en provisorisk reform för ett omedelbart förbättrat stöd till barnfamiljerna. Detta inrymmer bl. a. en barnbidragshöjning om 300 kr. per år, utökade flerbarnstillägg och en skattereduktion om 2 000 kr. per barn. Dessa förslag ger barnfamiljerna ett klart förbättrat stöd utan att som regeringens förslag förstärka marginaleffekterna. Den föreslagna barnbidragshöjningen bör vidare träda i kraft så snart som möjligt, dvs. den 1 juli 1984.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2078 yrkande 1 och motion 1983/84:2956 yrkandena 10 och 15 i motsvarande del och med avslag på proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1983/84:2941 yrkandena 12 och 13 i motsvarande del och motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del antar följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse av 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Reservantens förslag*

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 300 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 600 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag (mom. 5 i hemställan)

7. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "När det gäller" och slutar med "från andra barnet" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1983/84:2109 och 2941 föreslås ett med 400 kr. utökad flerbarnstillägg utöver den höjning som automatiskt sker genom höjning av det allmänna barnbidraget. Vidare föreslås att detta belopp skall utgå redan då det finns två barn i familjen och inte såsom nu först då det finns tre eller flera. Med hänsyn till att den mest utsatta gruppen barnfamiljer är flerbarnsfamiljerna med endast en inkomst anser utskottet detta vara en rimlig fördelning av det familjeekonomiska stödet. Utskottet tillstyrker alltså detta förslag.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2941 yrkande 13 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:2078 yrkande 2 och motion 1983/84:2956 yrkande 11 antar följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse av 2 a § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom föreskrivs att 2 a § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Reservanternas förslag*

2 a §

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för *tre* eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägget motsvarar ett halvt barnbidrag om barnens antal uppgår till tre och ökas med ett helt barnbidrag för varje ytterligare barn.

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för *två* eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägget motsvarar ett halvt barnbidrag om barnens antal uppgår till tre och ökas med ett helt barnbidrag för varje ytterligare barn.

Härutöver utgår 400 kronor för varje barn, räknat från och med det andra barnet.

Vid beräkningen av flerbarnstillägget skall de barn för vilka någon uppbär allmänt barnbidrag räknas samman med de barn för vilka någon annan uppbär allmänt barnbidrag om dessa bidragsmottagare stadigvarande sammanbor och är eller har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av tredje stycket skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Om inte annat föreskrivs skall bestämmelserna om allmänt barnbidrag i denna lag eller i andra lagar eller författningar tillämpas på flerbarnstillägg.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

8. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "När det gäller" och slutar med "från andra barnet" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1983/84:2078 och 2956 föreslås med hänvisning till att det är flerbarnsfamiljerna som har det svårast att få ekonomin att gå ihop ett kraftigt utökat flerbarnsstöd. Detta bör enligt motionerna genomgående höjas med 25 % av barnbidragets belopp samt utgå redan då det finns två barn i familjen. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är nödvändigt att i första hand förbättra flerbarnsfamiljernas situation. Utskottet tillstyrker alltså detta motionsförslag.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2078 yrkande 2 och

motion 1983/84:2956 yrkande 11 och med avslag på motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2941 yrkande 13 i motsvarande del antar följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse av 2 a § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 2 a § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservantens förslag

2 a §

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för tre eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägget motsvarar ett halvt barnbidrag om barnens antal uppgår till tre och ökas med ett helt barnbidrag för varje ytterligare barn.

Vid beräkningen av flerbarnstillägget skall de barn för vilka någon uppbär allmänt barnbidrag räknas samman med de barn för vilka någon annan uppbär allmänt barnbidrag om dessa bidragsmottagare stadigvarande sammanbor och är eller har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av tredje stycket skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Om inte annat föreskrivs skall bestämmelserna om allmänt barnbidrag i denna lag eller i andra lagar eller författningar tillämpas på flerbarnstillägg.

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för två eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägget motsvarar 25 procent av barnbidraget om det finns två barn, 100 procent av barnbidraget om det finns tre barn och ökas med 125 procent av barnbidraget för varje ytterligare barn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Ett temporärt flerbarnstillägg (mom. 6 i hemställan)

9. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Med den syn" och slutar på s. 17 med "(yrkandena 4 och 5)" bort ha följande lydelse:

I motionerna 1983/84:2445 och 2449 har framförts en rad förslag som tillsammantagna skulle innebära en kraftig förbättring av samtliga barnfamiljers situation. Det successiva genomförandet av den i motionen föreslagna

omläggningen av familjebeskattningen tar dock ett par år i anspråk. I avvaktan härpå behövs därför ett särskilt temporärt stöd till familjer med tre eller flera barn. Detta bör utgå med 750 kr. om det finns tre barn och ökas med 1 500 kr. för varje ytterligare barn. De angivna beloppen bör utgå under tiden den 1 juli 1984—den 31 december 1985. Under 1986 bör beloppet halveras för att år 1987 vara avvecklat i takt med att det i motionerna föreslagna grundavdraget för barn stegvis införs. Utskottet tillstyrker på de av motionärerna anförda skälen detta förslag.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande *ett temporärt flerbarnstillägg*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2949 yrkandena 4 och 5 antar följande

Förslag till

Lag om särskilt flerbarnstillägg under åren 1984–1986

Härigenom föreskrivs följande.

Utöver vad som föreskrivs i 2 a § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall under tiden den 1 juli 1984—den 31 december 1985 utgå särskilt flerbarnstillägg med 750 kronor per år om barnens antal uppgår till tre och ökas med 1 500 kronor per år för varje ytterligare barn. Under år 1986 skall särskilt flerbarnstillägg utgå med hälften av nu angivna belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Ikraftträdandebestämmelser m. m. (mom. 7 i hemställan)

10. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet vill för sin del" och slutar med "den 1 januari 1985" bort ha följande lydelse:

Många barnfamiljer har f. n. en mycket svår ekonomisk situation. Det är angeläget att de så snart som möjligt får ett ekonomiskt tillskott. Att den av regeringen föreslagna barnbidragshöjningen från den 1 januari 1985 är kraftig ändrar inte på detta förhållande. Utskottet anser det därför inte vara möjligt att uppskjuta ikraftträdandet av barnbidragshöjningen utan denna bör således genomföras redan fr. o. m. den 1 juli 1984.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *ikraftträdandebestämmelser m. m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:2957 yrkande 4 antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag i den mån det inte

behandlats under mom. 3 med den ändringen att ikraftträdandebestämmelsen skall ha följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

11. av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "I motion" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Den av regeringen föreslagna barnbidragshöjningen om 4 800 kr. per år från den 1 januari 1985 är positiv och tillstyrks. Under tiden fram till dess den träder i kraft behövs dock ytterligare ett tillskott till barnfamiljernas ekonomi. Som föreslås i motion 1983/84:2957 bör därför övergångsvis bestämmas att barnbidraget utgår med 3 800 kr. per år under tiden den 1 juli 1984–den 31 december 1984. Utskottet förordar att riksdagen gör detta tillägg till regeringens förslag.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande ikraftträdandebestämmelser m. m.

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 1 i motsvarande del och med bifall till motion 1983/84:2957 yrkande 4 antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag i den mån det inte behandlats under mom. 3 med den ändringen att ikraftträdandebestämmelsen skall ha följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984. Ändringen av 1 § tillämpas dock först från och med den 1 januari 1985. Under tiden den 1 juli 1984–den 31 december 1984 skall allmänt barnbidrag utgå med 3 800 kronor om året.

Motiveringen till mom. 7 i hemställan

12. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (m) som – under förutsättning av bifall till reservation nr 4 – anser att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt alla förslag om höjning av det allmänna barnbidraget, såväl det i propositionen framlagda som de alternativa förslag som framförts i motioner. Utskottet har därför inte anledning att gå in på prövning av yrkanden angående ikraftträdande av propositionens förslag eller om övergångslösningar.

13. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 5 och 7 – anser att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks därför"

bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt en höjning av barnbidraget med 600 kr. från den 1 juli 1984 och en höjning av flerbarnstillägget med 400 kr. per barn räknat från andra barnet också från den 1 juli 1984. Utskottet har därför inte anledning att gå in på prövning av yrkanden angående ikraftträdande av propositionens förslag eller om övergångslösningar för andra halvåret 1984.

Medelsanvisning till Allmänna barnbidrag (mom. 8 i hemställan)

14. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (samtliga m) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 4 och 9 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "i motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Som en följd av utskottets här ovan redovisade ställningstagande bör medelsanvisningen bestämmas till 5 900 milj. kr., motsvarande det i budgetpropositionen föreslagna beloppet ökat med 190 milj. kr. avseende ett temporärt flerbarnstillägg.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande medelsanvisning till Allmänna barnbidrag

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:100 bil. 7 punkt C 1 och med bifall till motion 1983/84:2949 yrkande 2 och med avslag på proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 3 och motion 1983/84:1638 yrkande 3, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2956 yrkande 15 i motsvarande del till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 5 900 000 000 kr.,

15. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som – under förutsättning av bifall till reservationerna 5 och 7 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "i motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Som en följd av utskottets härovan redovisade ställningstagande bör medelsanvisningen bestämmas till 6 960 milj. kr., motsvarande det i budgetpropositionen föreslagna beloppet jämte 1 250 milj. kr. avseende barnbidragshöjning och utbyggda flerbarnstillägg enligt ovan.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande medelsanvisning till Allmänna barnbidrag

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:100 bil. 7 punkt C 1 och proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 3 och med bifall

till motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:1638 yrkande 3, motion 1983/84:2949 yrkande 2 och motion 1983/84:2956 yrkande 15 i motsvarande del till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 6 960 000 000 kr.,

16. av Ingemar Eliasson (fp) som – under förutsättning av bifall till reservationerna 6 och 8 – anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "i motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Som en följd av utskottets härovan redovisade ställningstagande bör medelsanvisningen bestämmas till 6 910 milj. kr. motsvarande det i budgetpropositionen föreslagna beloppet samt barnbidragshöjning och utökade flerbarnstillägg enligt ovan.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande *medelsanvisning till Allmänna barnbidrag*

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:100 bil. 7 punkt C 1 och proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 3 och med anledning av motion 1983/84:2956 yrkande 15 i motsvarande del och med avslag på motion 1983/84:1638 yrkande 3, motion 1983/84:2109 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1983/84:2949 yrkande 2 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 6 910 000 000 kr.,

Anordningsbidrag för daghem och fritidshem (mom. 14 i hemställan)

17. av Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Rosa Östh (c) och Bo Arvidson (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet, som dessutom" och slutar med "(yrkande 7)" bort utgå;

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Propositionens förslag" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Ett tillfälligt anordningsbidrag förstärker ytterligare gynnandet av kommunal barnomsorg på bekostnad av andra barnomsorgsformer. Dessutom har såsom anförs i motion 1983/84:2941 anordningsbidrag tidigare visat sig driva upp byggnadskostnaderna på ett oacceptabelt sätt. Utbyggnaden av daghem och fritidshem bör vidare ske i takt med den lokala efterfrågan på barnomsorg. Ett mera rättvist statsbidragssystem är angeläget, i stället för detta slag av tillfälliga insatser. Utskottet kan därför inte ansluta sig till propositionens förslag om anordningsbidrag för daghem och fritidshem utan föreslår att detta avslås.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande *anordningsbidrag för daghem och fritidshem*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2941 yrkande 14, motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och yrkande 7 avslår proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 6 och motion 1983/84:2956 yrkande 16.

18. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "När det gäller" och slutar med "(yrkande 16)" bort ha följande lydelse:

Att utbyggnaden av daghem och fritidshem främjas genom ett särskilt bidrag är i och för sig positivt. Med anledning av vad som anförs i propositionen vill dock utskottet i enlighet med vad som anförs i motion 1983/84:2956 slå fast att bidraget också skall kunna utgå till privata barnomsorgsanläggningar av olika slag, även sådana som drivs i affärsmässigt syfte. Vidare bör inte bidragsgivningen styras av byggsysselsättningsbehovet på orten utan av det behov som finns av barnomsorg. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande *anordningsbidrag för daghem och fritidshem*

att riksdagen med anledning av proposition 1983/84:150 bil. 2 mom. 6 och med bifall till motion 1983/84:2956 yrkande 16 och med avslag på motion 1983/84:2941 yrkande 14 och motion 1983/84:2949 yrkande 1 i motsvarande del och yrkande 7

a) till *Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

beträffande *vårdnadsersättning*

1. av Rune Gustavsson (c) och Rosa Östh (c) som anför:

I motion 1983/84:2110 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) föreslogs att riksdagen skulle besluta att bygga ut vårdnadsersättningen inom föräldraförsäkringen med sex ytterligare månader så att ersättning enligt garantibeloppet i föräldraförsäkringen utgår till dess barnet nått 18 månaders ålder. I en fortsatt etappvis utbyggnad borde enligt motionen vårdnadsersättning utgå till dess barnet fyller tre år.

Vi hänvisar till behandlingen av detta motionsförslag (se SfU 1983/84:19).

2. av Ingemar Eliasson (fp) som anför:

Frågan om vårdnadsbidrag är av sådan karaktär att den bör tas upp inom ramen för det fortsatta reformarbetet på familjepolitikens område. Riksdagen får anledning att återkomma härtill när ytterligare beslutsunderlag tagits fram.

Bilaga

I proposition 1983/84:150 bil. 2 framlagt lagförslag vilket tillstyrkts av utskottet

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 300 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 4 800 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1982:1237.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Proposition 1983/84:100 bil. 7	2
Proposition 1983/84:150 bil. 2	2
Motioner som väckts under allmänna motionstiden 1984	3
Motioner som väckts med anledning av proposition 1983/84:150	4
Utskottet	5
Allmän bakgrund	5
Fortsatt familjepolitiskt reformarbete	7
Barnbidrag och flerbarnstillägg	11
Vissa andra barnbidragsfrågor	17
Åldersgräns för bidragsförskott m. m.	21
Stöd till ensamstående adoptivföräldrar	22
Bidrag till anordnande av daghem och fritidshem	24
Utskottets hemställan	26
Reservationer	29
1 Fortsatt familjepolitiskt reformarbete (mom. 1 i hemställan) av fp, m och c	29
2 Vårdnadsersättning (mom. 2 i hemställan) av m	30
3 Indexreglering av det allmänna barnbidraget (mom. 3 i hemstäl- lan) av vpk	31
4 Ändring i 1 § lagen om allmänna barnbidrag (mom. 4 i hemstäl- lan) av m	31
5 d:o av c	32
6 d:o av fp	33
7 Ändring av 2 a § lagen om allmänna barnbidrag (mom. 5 i hemställan) av c	34
8 d:o av fp	35
9 Ett temporärt flerbarnstillägg (mom. 6 i hemställan) av m	36
10 Ikraftträdandebestämmelser m. m. (mom. 7 i hemställan) av fp. .	37
11 d:o av vpk	38
12 Motiveringen till mom. 7 i hemställan av m	38
13 d:o av c	38
14 Medelsanvisning till Allmänna barnbidrag (mom. 8 i hemställan) av m	39
15 d:o av c	39
16 d:o av fp	40
17 Anordningsbidrag för daghem och fritidshem (mom. 14 i hem- ställan) av m och c	40
18 d:o av fp	41
Särskilda yttranden	41
1 beträffande vårdnadsersättning av c	41
2 d:o av fp	42
Bilaga (i proposition 1983/84:150 bil. 2 framlagt lagförslag vilket tillstyrkts av utskottet)	43